

Gen 44,1-45,8

Josef pak přikázal správci svého domu: "Napln žoky těch mužů potravou, kolik jen budou moci unést, a stříbro každého z nich vlož navrch do jeho žoku. 2 Můj kalich, ten stříbrný, vlož navrch do žoku nejmladšího spolu se stříbrem za nakoupené obilí." I učinil, jak mu Josef uložil. 3 Ráno za svítání byli ti muži propuštěni i se svými osly. 4 Když vyšli z města a nebyli ještě daleko, řekl Josef správci svého domu: "Pronásleduj ty muže. Až je dostihneš, řekni jim: »Proč jste se za dobro odvděčili zlom? 5 Což jste nevezali to, z čeho můj pán pije a čeho používá k věštění? Zle jste se zachovali, že jste to udělali!«"

6 Když je správce dostihl, řekl jim ta slova. 7 Odvětili mu: "Proč mluví můj pán taková slova? Tvoji otroci jsou daleci toho, aby udělali něco takového! 8 Vždyť stříbro, které jsme našli navrchu ve svých žocích, jsme ti přinesli ze země kenaanské zpět. Jak bychom mohli ukrást stříbro nebo zlato z domu tvého pána? 9 U koho z tvých otroků se to najde, ten at' zemře a my se staneme otroky svého pána!"

10 Správce souhlasil: "Dobře, at' je po vašem. Ten, u koho se to najde, se stane mým otrokem; vy budete bez viny." 11 Každý rychle složil svůj žok na zem a rozvázal jej. 12 Nastala prohlídka; začala nejstarším a skončila u nejmladšího. Kalich se našel v žoku Benjamínově. 13 Tu roztrhli svůj šat, náklad naložili na osly a vrátili se do města.

14 Tak přišel Juda se svými bratry do Josefova domu. Josef tam ještě byl; i padli před ním k zemi. 15 Josef se na ně rozkřikl: "Co jste to spáchali za čin! Což nevíte, že muž jako já všechno uhodne?" 16 Juda odvětil: "Co můžeme svému pánu říci? Jak to omluvíme? Čím se ospravedlníme? Sám Bůh stihá tvé otroky za jejich provinění. Teď jsme otroky svého pána, my i ten, u něhož se kalich našel." 17 Josef řekl: "Takového jednání jsem dalek; mým otrokem se stane jen ten, u něhož se našel kalich, a vy odejdete v pokoji k svému otci."

18 Juda k němu přistoupil a řekl: "Dovol, můj pane, aby tvůj otrok směl promluvit ke svému pánu. At' proti tvému otroku nevzplane tvůj hněv. Ty jsi přece jako sám farao.

19 Můj pán se svých otroků vyptával: »Máte ještě otce nebo bratra?« 20 My jsme svému pánu odvětili: »Máme ještě starého otce a malého hochu, kterého zplodil ve svém stáří. Jeho bratr je mrtev, zůstal tedy po své matce sám; jeho otec jej miluje.« 21 Nato jsi svým otrokům řekl: »Přiveďte ho sem ke mně, chci ho vidět na vlastní oči.« 22 My jsme svému pánu odvětili: »Ten chlapec nemůže svého otce opustit. Opustí-li jej, otec zemře.« 23 Ale ty jsi svým otrokům řekl: »Nepřijde-li sem s vámi váš nejmladší bratr, nikdy nespátríte mou tvář.« 24 Když jsme pak přišli k tvému otroku, mému otci, oznámili jsme mu slova mého pána. 25 Později náš otec řekl: »Nakupte nám znovu trochu potravy!« 26 My jsme odvětili: »Nemůžeme tam sestoupit. Sestoupíme tam jen tehdy, bude-li s námi náš nejmladší bratr. Tvář toho muže nespátríme, nebude-li náš nejmladší bratr s námi.« 27 Tvůj otrok, náš otec, nám řekl: »Vy víte, že mi má žena porodila dva syny. 28 Jeden mi odešel. Naříkal jsem: Rozsápán je, rozsápán. Už jsem ho nespátril. 29 Vezmete-li mi i tohoto a přijde-li o život, uvalíte na mě šediny neštěstí a přivedete mě do podsvětí.«

30 Co teď, až přijdu k tvému otroku, svému otci, a chlapec, na němž lpí celou svou duší, s námi nebude? 31 Jakmile spatří, že chlapec s námi není, umře. Tvoji otroci uvalí žal na šediny tvého otroka, našeho otce, a přivedou ho do podsvětí. 32 Tvůj otrok se za toho chlapce, aby ho otec pustil, zaručil takto: »Nepřivedu-li ho k tobě, prohřeším se proti svému otci na celý život.« 33 Proto dovol, aby tvůj otrok zůstal u svého pána v otroctví namísto tohoto chlapce, a chlapec at' smí se svými bratry odejít. 34 Jak bych mohl k svému otci přijít, kdyby

chlapec nebyl se mnou? Což bych se mohl dívat na utrpení, které by mého otce postihlo?"

45:1 Josef se už nemohl ovládnout přede všemi, kdo stáli kolem něho, a křikl: "Jděte všichni pryč!" Tak u něho nezůstal nikdo, když se dal poznat svým bratrům. 2 Hlasitě se rozplakal. Slyšeli to Egypťané, slyšel to dům faraónův. 3 Tu řekl bratrům: "Já jsem Josef. Můj otec vskutku ještě žije?" Bratři mu však nemohli odpovědět; tak se ho zhržili. 4 Josef je proto vyzval: "Přistupte ke mně." Když přistoupili, řekl jim: "Já jsem váš bratr Josef, kterého jste prodali do Egypta. 5 Avšak netrapte se teď a nevyčítejte si, že jste mě sem prodali, neboť mě před vámi vyslal Bůh pro zachování života. 6 V zemi trvá po dva roky hlad a ještě pět let nebude orba ani žeň. 7 Bůh mě poslal před vámi, aby zajistil vaše potomstvo na zemi a aby vás zachoval při životě pro veliké vysvobození. 8 A tak jste mě sem neposlali vy, ale Bůh.

K čemu to povede??!

Proč jste se odvděčili za dobré zlým? Ukradli jste stříbrný kalich! Zachovali jste se náramně zle a podle! K čemu to asi tak všechno povede?

Josefovým bratrům zůstávají v téhle chvíli už jen tyhle otázky. Otázky vyčítavé, které jim adresuje správce Josefova domu – otázky, vyvolané jejich zmatkem a špatným svědomím – otázky, které nakonec klade Josef sám: *Co jste to provedli za hrozný čin? Nevíte, že já to poznám?!* Ne, nevědí. Jak by mohli? Nikdy o ničem nesnili, a tak je ani ve snu nenapadlo, že by někdy mohli stát tváří v tvář tomu, který ví, co provedli. Tváří v tvář Josefovi, který moc dobře ví, že **neukradli jeho kalich – ale že mu ukradli celý život**, když ho prodali do otroctví.

O to tady jde. Kvůli tomu inscenoval Josef jako finální scénu právě ukradený pohár. Protože **pohár = celý život**. Skrývá bohatství příběhu svého držitele i hořký úděl, který život či dějiny umějí člověku nachystat. Proto jednou vděčně ba vítězně zpíváme „kalich můj naléváš až oplývá“ a jindy „máš-li však pro nás hořký kalich strastí, jež trpce přetékaají přes kraje...“ Pohár Josefova žití přetékal obojím. Egypťanskými úspěchy – ale zároveň i hořkostí. Hořkostí nenáviděného a zrazeného, jemuž jeho bratři ukradli celý život, když ho prodali do otroctví a fakticky poslali na smrt. Hořkostí toho, jehož vlastní bratři vytěsnili z příběhu vlastního společenství, a tak umlčeli podruhé.

Teď ti bratři slyší: K čemu to povede, když jste se zlým odvděčili za dobré? A sami se – otřeseně – ptají: K čemu to může vést, když slyšíme tohle obvinění? Ano, nemáme, čím se obhájit, jak se ospravedlnit... Ale – k čemu to povede? Situace pro ně vypadá **beznadějně**. Otcův další milovaný syn, Benjamin, kterého svatosvatě slíbili dovést domů a za něhož se Juda zaručil svým životem, má vlastně následovat někdejší osud Josefův a stát se otrokem v Egyptě. K čemu to povede?

Povede to k tomu, že Juda, ten Juda, co se tak jidášsky zachoval k Josefovi, najednou vystoupí s řečí, kterou bychom od něj nikdy nečekali. Vzpomněl si na Támar, jak o ní – bezbranné ženě, jíž upíral potomka – musel kajicně pronést „je spravedlivá“? Vzpomněl si na Josefův nárek ve studni?... Nejspíš mu něco takového blesklo hlavou, **ALE** především **si vzpomněl na otce** Jákoba. Na bolest, kterou mu způsobila ztráta milovaného syna Josefa, na ránu, kterou by otevřela a prohloubila ztráta dalšího syna od milované Ráchel, Benjaminu.

A tak Juda vystoupí se svým monologem. Je to pokání. Nebije se přitom v prsa, nekoná teatrální náboženská gesta. Jde daleko hlouběji. K podstatě lidství, k podstatě existence.

Neobhajuje ve finále sebe, nehraje na city, ale kvůli otci, aby zabránil té neodvratně hrozící bezútěšnosti, **nabízí sebe sama**: *Protož nyní, v téhle šílené situaci, ponechej v temnotě otroctví v Egyptě mne místo tohoto nevinného pacholete... (44,33)* Vezmi si mne, a daruj svobodu Benjaminovi.

Je to **finále** – nejen příběhu, ale vlastně **celé knihy Genesis**. Ta jak známo začíná příběhem o Kainovi, který na svého bratra žárlil stále víc, až nakonec svou nenávist přetavil ve vražedný čin. I Juda se – ve vztahu k Josefovi nejprve vydal v kainovských stopách. Ale **nyní** z těch kolejí dokázal vystoupit. Přehodit výhybku. Nabídnout vlastní kůži místo ohroženého bratra. Nabídnout sebe sama.

Tady jako bychom si mohli šáhnout na nerv lidské existence: Ne ostré lokty, ne žárlivost, ne ponížení či odstranění či znemožnění druhého – ale **zástupnost**. Zaštitit druhého, nabídnout sebe místo něj, ve jménu milosrdenství.

Kam to všechno může vést, když se dějou takový věci?, slyšeli a ptají se bratři.

Kam? Nakonec – **ke katarzi**. K pročištění, kde se vyjeví, co je skutečně lidské. Podstatné.

Nikdo to nečekal, ale právě tudy vede cesta dál. Když Juda nabídl vlastní kůži místo ohroženého bratra.

A tahle katarze se stává **rozhodujícím momentem**, příležitostí a výzvou **i pro Josefa**.

S nářkem, takovým tím správným, kdy z tebe proudem tečou dávné křivdy, frustrace i otázky, k čemu to všechno je a kam to může vést; s pláčem, v němž se bolest mísí s nově se rodící nadějí a radostí, že teď už je všechno jinak, se dává Josef poznat: *Já – já jsem – Josef. Váš bratr.*

A teď pozorně poslouchejme, jak bude pokračovat: Vy jste mne sice prodali do Egypta, ale už se tímhle průšvihem netrapte, ani si ho vzájemně nevyčítejte. Protože JÁ to teď mohu vzít tak, že jste mne sem neposlali VY, ale že mne sem poslal Bůh. Bůh Jákobův, Bůh našeho otce. Bůh záchraný a nečekaných možností. Bůh, v jehož příběhu jde nakonec o to, jak se ke svému údělu postaví ten jeden, milovaný a vyvolený.

A já teď všechny ty průšvihy, zrady, ponížení беру na sebe, protože jsem poznal, že to byl můj úkol, mé poslání – abych i vám přinesl záchranu. Abych i vás vysvobodil ze sevření hladu a jisté smrti.

Ano, kalich můj, kalich mého ukradeného žití přetékal ponížením, zavržením a smrtí. Ale teď přetéká životem, teď přetéká záchranou. Je to Boží záchrana, a Boží vysvobození. A je tu právě i pro vás. Pijte z něj – i vy.

II.

Vyvrcholení příběhu Josefa a jeho bratrů se nám dnes potkává s vyvrcholením oslav 30. výročí převratu zvaného sametový. Spíše neočekávaného než očekávaného momentu dějin, kdy této zemi a nám s ní byla darována svoboda.

Vděčně dnes s církví a snad i většinou společnosti zpíváme „*Hospodin s námi učinil velké věci, radovali jsme se*“ (Ž 126), jinými slovy: Kalich náš naléváš svobodou, až oplývá. A příběh Josefa a jeho bratrů nabízí několik vodítek, jak tuto událost, to co jí předcházelo, i to co přinesla, nahlížet:

Nejprve jsou to otázky, jež se tu opakovaně ozývají: **K čemu to povede?** Kam to směřuje? Má to nějakou budoucnost?

Tyhle otázky připomínají, že jsme převrat od komunistických poměrů ke svobodě nejen aktivně nepřipravovali, ale ani nečekali. Rozhodně ne tak rychle. I když ve společnosti rostlo napětí a znechucení, přece se

většina (církví nevyjímaje) alibisticky ptala: K čemu by to bylo pálit si prsty nějakým odporováním? Nasazovat kůži kvůli svobodě? Leda bychom sobě či dětem zkomplikovali život. Veliké listopadové emoce představovaly samozřejmě radost těch, které tak nečekaně potkala svoboda, ale také překrývaly, že jsme se za ni před tím listopadem veřejně moc nezasazovali, a třeba jako církev ani moc nemodlili.

A pak tu samozřejmě ta otázka, **k čemu to povede**, zní nad tím, jak jsme darované svobody využili. Zda k tunelování toho, co zbylo v poloprázdných komunistických sýpkách, popř. tunelování nově vyrostlé důvěry, že teď už to bude jen a jen lepší – anebo k tomu, abychom se nasadili pro rozkvět této země. Rozkvět nejen vnější, materiální (byť i ten je důležitý), ale rozkvět lidské důstojnosti – jinými slovy **Demokracie pro všechny**, jak se jmenoval jeden krásný předpřevratový manifest.

Pánu Bohu díky za ovoce, jež přinášejí mnozí, kteří hledí zlepšit poměry sociální, pracují v diakoniích, charitách či neziskovkách, usilují o zkvalitnění školství, životního prostředí, slouží zdejšími i vzdáleným potřebným. Anebo odpovědnost za demokracii projevují tím, že organizují demonstrace proti všemu, co ji plíživě hledí oklestit a zdegradovat na pouhé ovládání mas.

A nakonec, když rozvažujeme, za co a koho být Dárci svobody vděční a kým se dnes inspirovat, na koho navazovat, dává Josefova odpověď jeho bratrům dobrý směr: **Jako nosné** přijímeje a předáváme příběhy těch, kdo dokázali sami nést tíži doby, zastávali se nespravedlivě souzených a pronásledovaných, dávali hlas umlčovaným a vytěšňovaným, a vysloužili si leda veřejné obvinění a hanobící kampaně. A i když museli snášet křivdy a nejednou výčitky (dokonce i obvinění z pýchy) od nejbližších (třeba bratří a sester v církvi), přesto neuhli a s nadějí i vytrvalostí šli uloženou cestou a nevzdali svůj zápas pro dobro ostatních. **Tak – zástupně – zápasili** za ty, kdo v takovém zápasu neviděli smysl, nebo k němu neměli odvahu. A jak se pak po převratu ukázalo, většinou svou kůži nasazovali bez hořkosti a výčitek ostatním.

Kvalita demokracie a svobody v obci vyrůstá mj. i z tohoto nikdy dost nedoceníitelného podloží konkrétních lidských zápasů. Životních příběhů těch, kdo včas a zejména nečas nasadí sebe, a zastoupí tak trochu ty ostatní. Za ně děkujeme, na takové vděčně vzpomínejme, a jimi se nechme právě pro tuto dobu inspirovat. Amen

Bohoslužby Gn 44,1-45,8 Sal 17.11.2019

Píseň 251,1

In: Když Hospodin úděl Sijónu změnil, bylo nám jak ve snu. Tehdy naše ústa naplnil smích a náš jazyk plesal. Tehdy se říkalo mezi pronárody: "Hospodin s nimi učinil velké věci."

...

Ti, kdo v slzách sejí, s plesáním budou sklízet. S pláčem nyní chodí, kdo rozsévá, s plesáním však přijde, až ponese snopy. Amen (Z 126,1n.5n)

Píseň 98

Modlitba

Obracíš otrocké a nudné bezčasí v příběh naděje, Pane. Posíláš svědky, kteří zápasí o tvou svobodu a naději pro každého, vyvádíš k novým možnostem i ty, kdo si na něco takového zakázali myslet anebo prostě utopili život v rezignaci. Tohle si v dnešní den jako tvůj lid – i jako celá společnost vděčně připomínáme. Děkujeme dnes především za ty, kdo to vzali na sebe tíhu odpovědnosti za svědectví pravdě a lidské důstojnosti, kdo vedli zápas za lidská práva, a kdo i v uplynulých 30 letech připomínali, že svoboda politická a demokracie je tu pro každého, zejména pro pozdvižení slabých, přehlížených a odstrkovaných. Nechceme, aby tato radost byla laciná. Před tebou jako dárce záchrany vyznáváme, že se tvým darům mnohokrát zpronevěřujeme a jdeme hlavně za svým. Přesto před tvou tvář děkujeme – tobě – a tvé oslovení očekáváme.

Amen

1. čtení Gn 44,1-17

Píseň 500

kázání čtení Gn 44,18a.32-34; 45,1-8

Píseň Sv 344 Tvá svoboda

Ohlášky

Přímluvy (podle PP)

Pane, prosíme za slabé, prosíme za ty, kdo nestačí tempu a nárokům současné společnosti, za ty, kdo zůstávají stranou. Prosíme za lidi znevýhodněné, za nemocné, za lidi s postižením, za ty, kdo patří k menšinám, za uprchlíky a migranty, za ty, kdo nejsou vidět ani slyšet, za sestry a bratry nepatrné. *Kyrie eleison!*

Prosíme za naši vládu, prosíme za lidi mocné a vlivné, za ty, kdo mají odpovědnost za celek a také za ty slabé, prosíme za moudrou a spravedlivou správu věcí veřejných, aby zde všichni lidé mohli žít pokojně a užitečně. *Kyrie eleison!*

Prosíme za nás všechny, kdo tu žijeme, domácí i příchozí, prosíme za odpovědnost jednoho za druhého, jak tu jsme vedle sebe a spolu, prosíme za zájem o souseda, obec, stát, za občanskou odpovědnost. *Kyrie eleison!*

Prosíme za lidská práva ve světě. Dávej sílu vzdorovat totalitám, zastávat se nespravedlivě stíhaných, dej odvahu omezit svou spotřebu a být ohleduplný vůči přírodě. *Kyrie eleison!*

Prosíme za tvou církev jako prostor, kde zaznívá tvé Slovo svobodně a pravdivě a kde se setkáváme jako sestry a bratři. Prosíme za církev, která nepečuje jen sama o sebe, nestrachuje se, ale vydává se ochotně podle tvé vůle k užítku bližním i celému stvoření. *Kyrie eleison!*

Otče náš

Poslání Ga 5, 13–16a

Požehnání

Požehnejž tobě Hospodin, a ostříhejž tebe. Osvět' Hospodin tvář svou nad tebou, a buď' milostiv tobě. Obratiž Hospodin tvář svou k tobě, a dejž tobě pokoj. Amen

Píseň 636